

Hoe dit boek te gebruiken

Ik kan me voorstellen dat je vingers jeuken om gelijk te beginnen met de gevarieerde improvisatie-oefeningen in dit boek. Toch is het verstandig om eerst even dit hoofdstuk door te lezen; het kan teleurstellingen voorkomen.

Filosofie

Beginnende improviserende pianisten lijden onder het feit dat ze met twee handen moeten spelen. Ze hebben er grote moeite mee dat beide handen onafhankelijk van elkaar leuke passages moeten spelen. Met jaloezie kijken ze naar bijvoorbeeld de professionele jazzpianist die met de rechterhand prachtige frases oplepelt terwijl de linkerhand tegelijkertijd allerlei harmonische en ritmische vondsten tentoonspreidt.

De filosofie van dit boek is om, ter voorbereiding van het ambitieuze improviseren met twee handen, de linkerhand *geen* vrijheid te geven, maar de rechterhand *wel*. Linkerhand wordt een motor, een robot, een automatisme, zodat er ruimte in de hersens ontstaat om creatieve dingen met de rechterhand te doen.

De crux is dat dit al moeilijk genoeg is, zelfs (of met name) voor afgestudeerde klassieke pianisten.

Indeling

Elke oefening is verspreid over een linkerpagina en een rechterpagina. De linkerpagina bevat het voorschrift voor de **motor**, dat door de linkerhand gespeeld moet worden. De rechterpagina bevat de **formule** volgens welke de rechterhand moet improviseren.

De motor (linkerhand) heeft nauwelijks vrijheid, hij moet de noten spelen die de linkerpagina hem voorschrijft. De rechterhand heeft veel meer vrijheid, hij kan doen wat hij wil binnen de beperkingen die opgelegd worden door de improvisatieformule.

Er is één uitzondering, namelijk de laatste oefening: Salsa por Tres. In tegenstelling tot de andere oefeningen die door één pianist gespeeld dienen te worden, wordt Salsa por Tres gespeeld door twee pianisten aan één piano (twee piano's mag natuurlijk ook) en één andere muzikant die ritmisch op de pianoklep roffelt. Hier vormen de primo pianist en de roffelende percussionist de motor, en improviseert de secondo pianist volgens de formule.

Motor

Je moet het voorschrift voor de motor (linkerhand) zodanig absorberen dat je hem ten eerste volledig uit je hoofd kan spelen, en ten tweede dat je er niet meer bij hoeft na te denken. Pas als de motor een *automatisme* is geworden, kan rechterhand volledig vrij improviseren.

Formule

De formule bestaat voornamelijk uit een rij noten die je tijdens de improvisatie mag gebruiken. *Alle overige noten zijn in principe verboden.* Leer de formule uit je hoofd!

De verzameling noten van de formule is zodanig gekozen dat deze karakteristiek is voor de onderhavige stijl. Een stijl wordt echter voor het grootste deel bepaald door het ritme. De motor zorgt er gelukkig voor dat qua linkerhand de ritmiek OK is. Maar de rechterhand moet daar wél in mee gaan. Het is daarom essentieel dat je de aanwijzingen betreffende de ritmiek die bij de formule staan opvolgt.

Aanwijzingen

Zowel het voorschrift voor de motor als het rijtje noten van de formule is voorzien van aanwijzingen. De aanwijzingen bij de motor kunnen bijvoorbeeld zijn: ‘gebruik geen pedaal’, ‘speel in een vast tempo’, etc. De aanwijzingen bij de formule zijn bijvoorbeeld: ‘gebruik *triolen feel*’, ‘fraseer in groepen van vier’, etc. De aanwijzingen dienen, zeker in het begin, strikt opgevolgd te worden.

Stijlen

Het leuke aan dit boek is dat elke oefening een eigentijdse muziekstijl vertegenwoordigt. Je leert dus improviseren binnen een bepaalde stijl. Juist daarom is het essentieel dat je de aanwijzingen opvolgt om te voorkomen dat je buiten de grenzen van de stijl treedt.

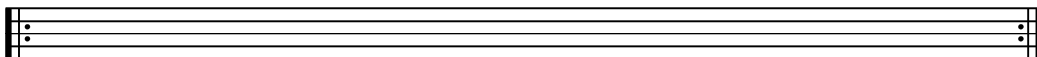
Kaders

Over of omheen elke muziekstijl valt wel iets leuks of interessants te vertellen. Dit gebeurt binnen kaders onderaan linker- en/of rechterpagina. Je hoeft de meeste teksten niet per se te lezen om de oefening te kunnen spelen. Maar waarom zou je ze niet lezen als je er wijzer van wordt?

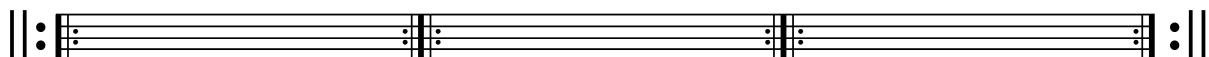
N.B. Het kader voor Salsa por Tres was te omvangrijk om op linker- of rechterpagina te plaatsen. Het is daarom op een aparte pagina vóór de twee kernpagina's gepositioneerd.

De herhalingen

In de stukken tref je vaak herhalingen aan als:

of geneste herhalingen als:

Je mag net zo vaak herhalen als je zelf wilt. Vooral tijdens de oefenfase is het bijna noodzakelijk dat je tienduizend keer herhaalt om ervoor te zorgen dat a) de motor een automatisme wordt, dat b) de noten van de formule moeiteloos uit je rechterhand rollen, en dat c) de ritmiek voor de rechterhand steeds gemakkelijker gaat aanvoelen. Los hiervan is de bijna oneindige herhaling een perfect middel om de onafhankelijkheid van de beide handen te oefenen.

Karakteristieke aanpak van een oefenstuk

- 1) Begin altijd met het instuderen van de motor voor linkerhand. Let op de aanwijzingen. Zorg dat je de motor uit je hoofd kan spelen.
- 2) Bestudeer dan separaat de formule voor rechterhand inclusief de aanwijzingen. Zorg dat je alles uit je hoofd kent. Ga improviseren met een denkbeeldige motor in je hoofd.
- 3) Ga met twee handen spelen, maar houd de improvisaties in rechterhand zo simpel mogelijk. Begin in een langzaam tempo en pas de herhalingen buitensporig veel toe. Gedurende dit deelleerproces dient de motor een automatisme te worden.
- 4) Ga steeds vrijer improviseren met rechterhand.
- 5) Als het niet meteen lukt: *wanhoop niet*. Het leerproces vergt vaak meerdere sessies verdeeld over de week. Geef het de tijd. Niemand leert zwemmen, autorijden of een Microsoft-Windows computer te gebruiken in één dag!

Fraseer!

Bij vrijwel elk oefenstuk staat het bij de aanwijzingen: *Fraseer!* Improviseren is niet lukraak tonen spelen van de formule en hopen dat het mooi klinkt. Improviseren is met de rechterhand mooie frases bouwen met het je ter beschikking staande toonmateriaal. Frases worden vaak gescheiden door rusten. Een frase is een passage met een duidelijk begin en een duidelijk eind. De eerste frase is vaak een *statement*. De tweede frase kan daar een reactie op zijn. De derde frase kan daar dieper op ingaan. Een andere frase komt met iets nieuws, waar weer op gereageerd kan worden. Opeenvolgende frases zijn als de strofen van een gedicht. Er moet iets van 'rijm' in zitten. Frases hebben iets te vertellen. Frases verklanken een innerlijke voorstelling. Frasing is..... het belangrijkste aspect van de improvisatie.

Moeilijkheidsgraad

De stukken zijn min of meer gesorteerd op moeilijkheidsgraad. Het eerste nummer (Breaking the Rock) is het minst moeilijk. Het één na laatste nummer (Tango Típico) is waarschijnlijk het meest ambitieus. Het laatste nummer (Salsa por Tres) is een vrolijke uitsmijter voor twee pianisten (moeilijke primo en relatief makkelijke secondo) en één percussionist (relatief makkelijke terzo).

De functie van de docent

Je docent kan je enorm helpen tijdens het leerproces. Hij kan volgens de formule improviseren terwijl jij alleen maar de motor speelt. Of hij speelt de motor, terwijl jouw rechterhand de eerste schuchtere schreden op het improvisatiepad van het nummer zet. Of hij kan, terwijl je met beide handen speelt, je ritmisch ondersteunen door stijleigen in zijn handen te klappen. Hij kan je ook leren hoe je polyritmische problemen kunt oplossen. En hij zal, als het goed is, enorm enthousiasmerend zijn.

Boven de oefening uitstijgen

Als je een oefening h e l e m a l in je vingers hebt, zul je ervaren dat de strikte aanwijzingen voor motor en formule een verdere progressie van je creativiteit in dit stuk in de weg staan. Je voelt de behoefte om die aanwijzingen te verruimen, zodat je nóg fraaiër kunt improviseren. *Doe dit dan vooral.* Hoe meer ‘ingrediënten’ je toevoegt, hoe rijker het stuk gaat klinken. Pas wel op dat je niet (te ver) buiten de grenzen van de stijl treedt.

Maak van een oefenstuk een voordrachtsstuk

De stukken in dit boek zijn in de eerste plaats oefenstukken waar je veel plezier aan kunt beleven. Maar het is natuurlijk nog leuker om een stuk écht uit voeren op bijvoorbeeld een voordrachtsavond. In dat geval moet je het stuk nog wat aankleden: Bedenk een introductie, en een afsluiting. Denk na over de opbouw van het stuk. Meestal werk je toe naar een zeker hoogtepunt waarna je de spanning weer afbouwt. Je hoeft niet meer per se buitensporig veel te herhalen. Zorg dat het stuk in balans is.

Facebook pagina

‘Motor en Formule’ heeft een open pagina op Facebook. De beheerder hiervan is de schrijver van dit boek, ofwel ikzelf. De pagina biedt een forum voor alle gebruikers van dit boek. Je kunt er opmerkingen en vragen kwijt. Je kunt een link posten naar een plek waar je een geluids- of filmopname van één van de stukken van het boek gehost hebt. Of je kunt een video-opname posten. En nog veel meer. Het is de bedoeling dat ook ikzelf af en toe een link of video plaats. Je moet natuurlijk wel aangemeld zijn bij Facebook om van deze service gebruik te kunnen maken.

Iedere pianist kan improviseren!

Zelfs de verstokte klassieke pianist op leeftijd kan nog leren te improviseren. Het enige wat hij of zij hoeft te doen is zich open te stellen voor de stijlen en de aanwijzingen in dit boek, er plezier in te vinden om de polyritmische problematiek te overwinnen om vervolgens het kostelijke gevoel te ervaren om met rechts moeiteloos te fraseren boven een onverstoorbare linkerhand.

Als je enthousiast bent én over doorzettingsvermogen beschikt, is succes verzekerd.....